

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

44

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-23-0

2003 11 10

9395458

BRNO 2003

280, -

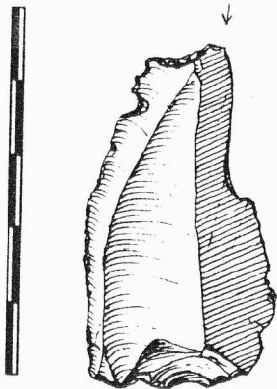
PŘEHLED VÝZKUMŮ 44

Vydává:	Archeologický ústav AV ČR Brno Královopolská 147, 612 00 Brno E-mail: infor@iabrno.cz
Odpovědný redaktor:	doc. PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
Redakce a příprava pro tisk:	Ing. Petr Škrdla, PhD., Mgr. Balázs Komoróczy, PhDr. Lubomír Šebela, CSc., PhDr. Jiří Doležel, Dana Gregorová, Alice Del Maschio
Na titulním listě:	Středověký hrádek Vratěnin, okr. Znojmo. Foto: Miroslav Bálek
Tisk:	Bekros
Náklad:	350 ks

© 2003 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

Obr. 15. Žebětín, U křivé borovice. Rydlo.
Žebětín, U křivé borovice. Burin.

Ve sbírce A. Přichystala je uložen proximální fragment drobného jádra, které připomíná klínovitá jádra pro tlakovou těžbu mikročepelí. Artefakt je vyroben ze silicitu z glacienních sedimentů.

Přibližně 200 m východně areálu byl nalezen další ojedinělý paleolitický artefakt. Jedná se o hranové rydlo na vklesle retušované hraně, které je vyrobeno na radiarilitové čepeli, která svým tvarem připomíná levalloiský produkt (obr. 15).

*Petr Škrdla, AÚ AV ČR Brno
Martin Kuča, FF MU Brno*

Resumé

A series of three Paleolithic artifacts was found within the known Neolithic site in the "U křivé borovice" field.

Another isolated Paleolithic artifact was found ca. 200 m south of the Neolithic site. The burin, made on convexly truncated blade resembling Levallois product, is made of slightly patinated brown radiolarite.

BRNO (k. ú. Vinohrady, okr. Brno-město)

„Vinice, pod Velkou Klajdovkou. EUP. Ojedinělé nálezy. Povrchový průzkum. Uložení: MZM Brno.

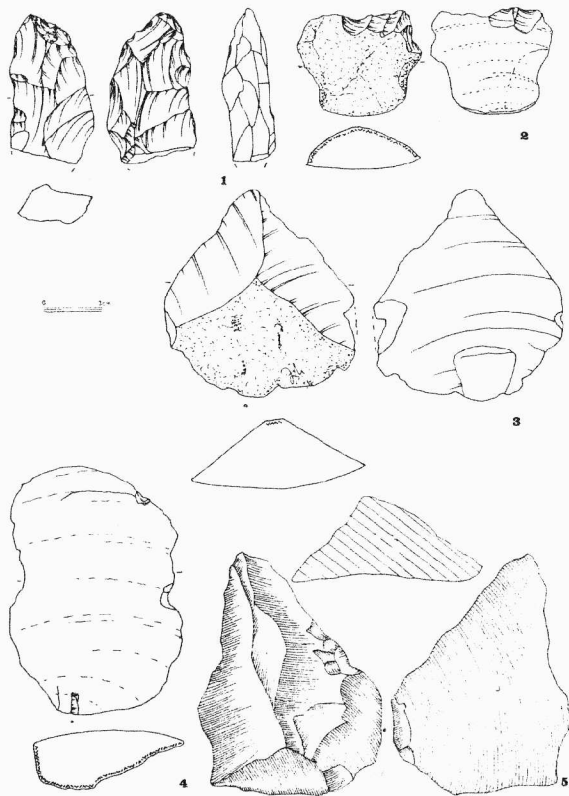
Na prostor pod Velkou Klajdovkou („pod Hády“) upozornil A. Přichystal (1999) jako na zdroj moravských jurských rohoveců (valouny typu Krumlovský les) k výrobě paleolitických artefaktů, což bylo v několika pracích o paleolitických industriích reflektováno. Poněvadž tento terén znám ještě z doby před budováním dnešního líšeňského sídliště, doplnil jsem jeho údaje dalšími informacemi (Valoch 2002), a protože odtud pochází také několik paleolitických artefaktů dávno zapomenutých nebo dosud nepublikovaných, chci je tímto připomenout.

Nejprve je nutno nastínit terénní situaci v minulosti. Stejně jako dnes tvořila osu tohoto areálu silnice ze Židenic okolo cihelen na Malé Klajdovce a u Růženina dvoru k Velké Klajdovce a dále směrem na Ochoz. Vedla však poněkud východněji než dnešní komunikace. Po její záp. straně, sev. od cihelny u Růženina dvoru, se nacházela rozlehlá neobdělávaná plocha (původně k. ú. Židenice, dnes Vinohrady, trať Vinice) zahrnující i terénní depresi, v níž je dnes umístěno odkaliště zplodin

z teplárny a sloužící před válkou jako vojenské cvičiště. Z této sníženiny vedla přes cvičiště cesta k silnici a na ní jsem ve spodní části svahu nalezl v r. 1948 zlomek oboustranně opracovaného listovititého hrotu z modravě šedého jurského rohovece, pokrytého silnou bílou patinou (Valoch 1950, obr. 2:4, zde obr. 16:1).

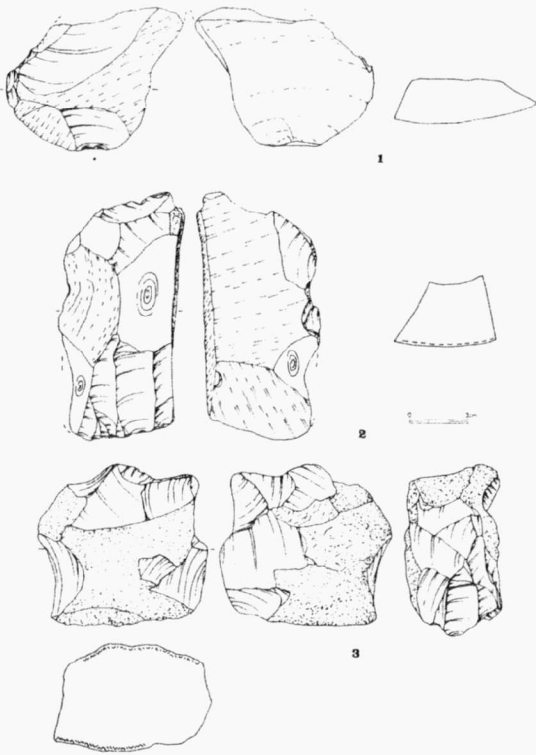
Na cvičišti samotném nalezl náhodně již v r. 1941 V. Gebauer čtyřboké jádro aplikované na hlízu jurského šedě patinovaného rohovece, na níž je ve zbytcích zachován málo zaoblený původní povrch. Hlíza je oštípána z více stran a byly na ní vytvořeny tři úderové plochy na různých místech. Ani z jedné se však nepodařilo pro nehomogenost suroviny vytvořit bázi pro odbíjení, zamýšlené čepelě se „zaběhly“, a proto bylo zřejmě jádro odloženo (Valoch 1950, obr. 2:2, klasifikováno jako jádrové rydlo: zde obr. 17:3).

Po přechodu fronty zůstala na cvičišti poblíž silnice jáma, na jejímž okraji jsem nalezl v r. 1945 velký ústěp hrubého rohovece (křemence?). Je hrotitý čtyřbokého tvaru, na pravé hraně je několik retuší, na ventrální straně leží vystouplý bulbus vlevo od osy artefaktu. Na patce je zčásti zachovaná kůra, její hrana je obitá. Vzhledem k zrnitosti suroviny není jisté, zda levá část dorzální strany není přirozený povrch. Celý artefakt je šedě zbarvený, ventrálně světleji patinovaný. Na dorzální straně jsou stopy rezivých oděrků, takže přišel do styku s kovovými předměty (Valoch 1950, obr. 2:3, zde obr. 16:5). Profil

Obr. 16. Brno-Vinohrady. Pod Velkou Klajdovkou. 1: listovitý hrot, 2-5: velké ústěpy. (Kresby Z. Nerudová, jen 5 podle Valoch 1950).

Brno-Vinohrady. Pod Velkou Klajdovkou. 1: Blattspitze, 2-5: große Abschläge (Zeichnungen Z. Nerudová, nur 5 nach Valoch 1950).

Obr. 17. Brno-Vinohrady. Pod Velkou Klajdovkou. 1: velký úštěp, 2: jednopodstavové jádro, 3: započaté jádro (kresby Z. Nerudová).

Brno-Vinohrady. Pod Velkou Klajdovkou. 1: großer Abschlag, 2-3: Kerne (Zeichnungen Z. Nerudová).

v jámě byl jednoduchý: Spodní část byla tvořena písčitym eluvium zvětralého granitu, na něm ležela 20-30 cm mocná vrstva šterkopísku, pokrytá tenkou humusovitou orníci. Z ní, tedy z povrchu šterků, artefakt zřejmě pochází. S podložním reliktem terasy nemůže mít žádnou souvislost, neboť ten odpovídá asi tzv. líšeňské terase, která je pliocenního stáří (Musil 1982).

Po dobu několika let po válce byla část cvičiště poblíž silnice obdělávána, takže bylo možno na polích, pokrytých vyoraným šterkem, sbírat. Nalezli jsme tam ještě několik dalších artefaktů.

Obr. 16:2. Čtyřboký kortikální úštěp černého rohovce, ventrální strana s bulbem je pokryta tmavošedou patinou. Oboustranné retuše na terminální hraně nejsou patinované a jejich stáří není jisté.

Obr. 16:3. Hrotitý úštěp trojbokého tvaru z rohovcové brekcie, dorzálně zčásti zachovaný přirozený málo ohlazený kortex. Ventrálně vlevo čerstvě poškozený, také bulbus čerstvě odštipnutý. Dorzálně téměř nepatinovaný, ventrálně slabá šedá patina.

Obr. 16:4. Velký kortikální úštěp rohovce se šedočernou kůrou (MJR typu Krumlovský les), ventrální strana hladká, šedě patinovaná, bulbus zřetelný, patka lineární.

Obr. 17:1. Úštěp šedého jurského rohovce, takřka nepatinovaný, dorzálně zčásti přirozený povrch, ventrálně vystouplý bulbus, hladká patka. Distální část úštěpu je odlomena.

Obr. 17:2. Jednopodstavové jádro ze stránskoskalského rohovce na přirozeném bloku materiálu. Dorzálně několik čepelových negativů, distální část upravena, dorzální i ventrální strana termicky poškozena.

Dále byly nalezeny ještě tři větší nevýrazné slabě patinované úštěpy, jádrovité bíle patinovaný artefakt s jedním negativem, pět menších patinovaných úštěpků a dva nepatinované, zjevně postpaleolitické artefakty.

Z prostoru býv. vojenského cvičiště pochází tedy dosti heterogenní kolekce. Listovitý hrot patří nesporně do okruhu szeletien, podobně jako ojedinělý větší hrot z polohy ležící dále východně (Nerudová, Přichystal 2001). Obě jádra patří nejspíše časnému mladému paleolitu, snad bohunicienu. Velké úštěpy, zejména ten nalezený na okraji jámy, činí dosti archaický dojem a mohly by být i středopaleolitické. Malé patinované úštěpy jsou mladopaleolitické, podobné se nacházejí např. několik set metrů severněji u lesa před aktivním vápencovým lomem.

Karel Valoch, MZM Brno

Literatura:

- Musil, R. 1982: Současný stav poznatků o kvartéru Brněnské kotliny. In: R. Musil (ed.), Kvartér Brněnské kotliny, Stránská skála IV. *Studia Geographica* 80, 261-283.
- Nerudová, Z., Přichystal, A. 2001: Nálezy ojedinělých listovitých hrotů z Moravy a Čech. *Archeologické rozhledy* 53, 343-347.
- Přichystal, A. 1999: Zdroje kamenných surovin na území České republiky využívaných na výrobu štípaných artefaktů v pravěku. *Univerzitní noviny* 6:3, 25-32.
- Valoch, K. 1950: Sídliště diluválního člověka na půdě Velkého Brna. *Příroda* 43:1-2, 22-26, 3-4, 56-57.
- Valoch, K. 2002: Příspěvek k provenienci moravských jurských rohovců v okolí Brna. *Acta Musei Moraviae, sci. soc.*, 87, 171-176.

Resumé

Auf dem Gelände des ehemaligen Militärübungsplatzes in Brno-Židenice (jetzt Vinohrady) wurden in den 40. und 50. Jahren des vorigen Jahrhunderts einige paläolithische Artefakte gefunden, die bekannt gegeben werden. Es handelt sich um eine zerbrochene Blattspitze (Szeletien), (Abb. 1:1), zwei Kerne (frühes Jungpaläolithikum), (Abb. 2:2, 3) und fünf große Abschläge (Mittelpaläolithikum?), (Abb. 1:2-5, 2:1). Heute liegt dieses Gelände im Areal der neuen Siedlung von Brno-Vinohrady.

BRUMOV-BYLNICE (okr. Zlín)

Brumov, č. p. 1052 a nelokalizovaný nález. Střední paleolit. Ojedinělé nálezy.

Radiolaritové industrie sbírané na moravské straně Bílých Karpat budily zájem mnoha badatelů a byly také různě klasifikovány. Původní představy o jejich převážně mladopaleolitickém stáří (Skutil 1947, 1963) byly záhy revidovány (Vencl 1967) a pozdější výzkumy v oblasti prováděné i dílny na zdrojích radiolaritu objevené (Pavelčík 1993) potvrdily, že jsou především produktem postpaleolitických populací. Podobně je tomu na slovenské straně Bílých Karpat, kde se původně poda-